

SODANKYLÄN KUNTA

Tankavaara-Iso-oja osayleiskaavan maisemaselvitys

22.10.2020

Sisällysluettelo

1	Yleistä	1
2	Maisema	1
2.1	Käytetyt menetelmät.....	1
2.2	Alueen yleiskuvaus	1
2.3	Maisemarakenne.....	1
2.4	Maisemakuva – maiseman nykytila	4
2.5	Maiseman arvot.....	9
3	MAANKÄYTTÖLLISET SUOSITUKSET MAISEMASUUNNITTELUN NÄKÖKULMASTA	11
3.1	Maisemallisten arvojen huomioon ottaminen maankäytön suunnittelussa	11
3.2	Säilytettäväksi suositeltavat alueet	11
3.3	Suosituksia	12

Liitekartat:

Liite 1 Maisemarakenne -kartta

Liite 2 Maisemakuva: indeksikartta

Liite 3 Maisemakuva -kartta, osa-alue 1

Liite 4 Maisemakuva -kartta, osa-alue 2

Liite 5 Maankäytölliset suositukset maisemasuunnittelun näkökulmasta -kartta

Raportin valokuvat: Riikka Ger 2020

22.10.2020

Tankavaara-Iso-oja osayleiskaavan maisemaselvitys

1 Yleistä

Tankavaaran-Iso-ojan osayleiskaavan maisemaselvitys on laadittu Sodankylän kunnan toimeksiantosta FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:n Helsingin toimistossa. FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:ssä maisemaselvityksestä on vastannut maisema-arkkitehti Riikka Ger. Kartta-aineiston on laatinut maisema-arkkitehti Elina Haapaluoma.

2 Maisema

2.1 Käytetyt menetelmät

Maisemaselvitys perustuu karttatarkasteluihin sekä 2.9.2020 tehtyyn maastoinventointiin. Muista lähteistä mainittakoon museoviraston ja ympäristöministeriön julkaisu Museoviraston internet-sivuilta Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY 2009; ympäristöministeriön julkaisu "Maisemanhoito – Maisema-alue työryhmän mietintö I" (1993); Lapin kulttuuriympäristöohjelma 1997; Rambollin laatima "Pohjois-Lapin maakuntakaava, Luonto- ja maisemaselvitys, 2019" ja Lapin ELY-keskuksen julkaisu "Ylä-Lapin arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi", 2012-2014 sekä Pohjois-Lapin maakuntakaava. Muinaismuisto ja sotahistoriaan ja kullankaivuuseen liittyvät kulttuuriperintökohteet ovat laadittavasta osayleiskaavasta ja pohjautuvat Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelun selvitykseen.

2.2 Alueen yleiskuvaus

Tarkasteltavana alueena on Tankavaaran alue lähiympäristöineen. Tankavaaran alue sijaitsee Pohjois-Lapissa Sodankylän pohjoisosassa noin 97 kilometrin päässä Sodankylän kuntakeskuksesta pohjoiseen. Selvitysalueen rajaus noudattaa Tankavaara-Iso-oja osayleiskaavan rajausta. Lähes puolet kaava-alueesta on luonnonsuojelualuetta, jonne ei voi sijoittaa toimintoja. Aluetta halkoo valtatie 4. Selvitysalue on pääosin metsää.

2.3 Maisemarakenne

Suurmaisema

Ympäristöministeriön maisemamaakunnallisessa aluejaossa Sodankylän Tankavaaran alue kuuluu Peräpohjola-Lapin alueeseen ja tarkemmin määriteltynä Metsä-Lapin tunturiseutuun. Metsä-Lapin tunturiseutua luonnehtivat vaihtelevat, jyrkkäpiirteiset ja erämaiset tunturimaat ja kumpuilevat lakialueet. Tärkeimmät tunturialueet ovat Saariselkä, Hammastunturin-Appistunturin alue ja Viipustunturien - Maarestatunturien alue. Nämä niin sanotut horstit, jotka kiertävät kaarena Inarin vajoama-alasta, jatkuvat Pohjois-Lapin tunturiseudulle. Tälle seudulle luonteenomaisimpia ovat kallioiset tunturiselännealueet. Tunturien muodot loivenevat länttä kohti, missä ne paikoin ovat hyvinkin loiva-kaartoisia. Tunturit ja vaarat ovat usein moreenin tai louhikkoisen rakkakivikon peitossa.

Järviä on paikoin kohtalaisesti. Yleensä ne ovat pieniä ja kirkasvetisiä. Tunturien ja vaarojen välissä on koskia ja puroja. Suota on vähän laaksoissa ja loivilla rinteillä, ja ne edustavat pienialaisia Metsä-Lapin aapasaita.

22.10.2020

Seutu kuuluu pohjoisboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen. Kasvillisuus on karua. Vaarojen ja tunturien yläosissa metsä on tunturikoivikkoa ja lakialueilla puutonta paljakkaa. Alempana rinteillä ja laaksoissa on karua, usein jäkälikköistä harvahkoa mäntymetsää. Kuusta on enää suojaisissa laaksoissa. Koivua on sen sijaan puuston joukossa melko runsaasti.

Seutu on jokseenkin asumaton. Seutu on alkuperäistä saamelais- ja poronhoitoaluetta. Kiinteä asutus ei ole kuulunut viime vuosisadalle saakka koko Tunturi-Lapissa porotalouden varassa kehittyneeseen elämänmenoon.

Matkailun merkitys on viime aikoina kasvanut. Tämä on osin seurasta seudun huomattavien luonnonsuojelualueiden, Urho Kekkosen ja Lemmenjoen kansallispuistojen perustamisesta. (Ympäristöministeriö 1993a)

Maisematyyppi

Valtakunnalliseen selvitykseen perustuvaa maisemamaakunta- ja seudullista jakoa (maisema-alue-työryhmä 1993) on Pohjois-Lapin maakuntakaavan vuoden 2005 maisemaselvityksen laatimisen yhteydessä tarkennettu (Jaakko Pöyry Infra / Maa ja Vesi Oy 2005). Tarkennuksen yhtenäisten aluekokonaisuuksien hahmottamisessa perustana ovat olleet edelleen pääasiassa luonnonpiirteet: lähinnä maiseman perustekijöiden, kuten pinnanmuotojen, vesistöjen, maalajien ja kasvillisuuden muodostamat maisemarakenteeltaan yhtenäiset kokonaisuudet. Suurten selänne- ja laaksoalueiden rajapinnat ovat siten usein yhtenäisten maisema-aluekokonaisuuksien rajana. Tässä maisematyyppijaossa Tankavaara-Iso-ojan -selvitysalue lukeutuu Maaselän ylänköön.

Maiseman ja kulttuuriympäristön päivitetty vyöhykkeet 2018 Pohjois-Lapin osalta

Rambollin laatimassa Pohjois-Lapin maakuntakaavan luonto- ja maisemaselvityksessä (2019) maiseman ja kulttuuriympäristön lähtötietotarkastelun ja -analyysin perusteella on Pohjois-Lapin maakuntakaavan alueelle muodostettu vuonna 2018 uusia vyöhykkeitä, joille keskittyy yhtenäisiä maiseman ja kulttuuriympäristön ominais- ja erityispiirteitä. Vyöhykkeiden määrittelyn avulla on tuotu esille maiseman ja ihmisen toiminnan synnyttämiä kokonaisuuksia, mikä korostaa saamelaiskulttuurin luontoa kunnioittavaa erityispiirrettä.

Selvitysalue sijoittuu vyöhykkeelle, jonka nimi on: ”Sodankylän ja Inarin asutus- ja elinkeinohistoria Lokan ja Porttipahdan alueilta Metsä-Lapin tunturiylängolle.” Vyöhykkeen teemoja ovat luontaiselinkeinot, saamelaisasutushistoria, tunturimaisemat, tekojärvet, vanhat reitit, kullankaivu, matkailu ja virkistyskäyttö.

Rambollin laatimassa Pohjois-Lapin maakuntakaavan luonto- ja maisemaselvityksessä (2019) Pohjois-Lappiin on myös luotu kehittämisselvityksiä. Tankavaaran alue kuuluu osaksi vyöhykettä 2: ”Matkailun akseli Luosto-Sodankylä-Sariselkä-Ivalo-Lemmenjoen kansallispuisto”. Kohde on keskeinen matkailuakseli, joka sisältää alueen keskeiset matkailukeskittymät. Vyöhykkeellä teemoja ovat matkailu, yhteydet, saavutettavuus, alueen imago.

Perusmaisemarakenne

Tarkastelualueen maisemarakenteessa on melko selvästi havaittavissa maiseman luode-kaakko – suuntautuneisuus. Se ilmenee muun muassa selänneiden ja Iso-ojan suuntauksena. Alueelle sijoittuu useampia vaaroja, jotka muodostavat alueen kautta lounais-koillissuunnassa kulkevan selännevyöhykkeen. Alueelle ei sijoitu lainkaan peltoja. Vähäiset avotilat tai puoliavonaiset tilat muodostuvat avosoista. Vt 4:n varteen sijoittuu myös yksi pieni niittyalue lähelle Purnumukantien risteystä. Rakentamista selvitysalueella on hyvin vähän. Se on lähinnä keskittynyt Iso Tankavaaran juurelle Hopiaojan

22.10.2020

etelä- ja länsipuolelle ”Kultakylän” alueelle. Iso-ojan pohjoispuolella on muutama yksittäinen kiinteistö.

Vesisuhteet

Selvitysalue jakautuu kolmeen valuma-alueeseen. Valtaosa selvitysalueesta kuuluu kahteen niistä: Tankajoen yläosan ja Tankajoen alaosan valuma-alueisiin. Tankajoki itsessään ei sijoitu selvitysalueelle vaan sen luoteis-, länsi- ja lounaispuolelle. Selvitysalueen kaakkoiskulma kuuluu Riestojoen valuma-alueeseen.

Selvitysalueella ei ole järviä mutta sen pohjoisosaa halkoo luoteis-kaakkosuunnassa joenomainen Iso-oja, joka selvitysalueen ulkopuolella yhtyy Tankajokeen. Purnuvaaran ja Liikavaaran välisestä painanteesta saa alkunsa Rajakaltionoja, joka selvitysalueen länsipuolella yhtyy niin ikään Tankajokeen. Selvitysalueella on lisäksi useita pienempiä oja ja puroja, joista osa on osan vuotta kuivillaan. Useita puroja käytetään kullanhuuhtontaan. Selvitysalueen lounaisosa koostuu suoalueista ja kosteikoista. Sinne sijoittuu muun muassa laaja Tankavaaranaapa. Iso-ojan ympäristö on myös soinen. Erityisesti eteläpuolelle sijoittuu pienehköjä suoalueita. Selvitysalueella on joitakin hyvin pieniä lampia ja vesialtaita.

Selvitysalueelle, eteläosaan, sijoittuu yksi pohjavesialue.

Selvitysalueen pohjoisosaa halkoo Iso-oja.

Maaperä

Tarkastelualueen maaperää luonnehtivat Tankavaaran selännealueilla kallion ohella rakka ja moreenimaat. Purnuvaaran puolella selännealue koostuu pelkästään moreenimaista. Tankavaaran pohjoispuolelle sijoittuu sekä harjujen ulkopuolisia sora- ja hiekkakerroksia että harju/delta/sandiusalue. Purnuvaaran länsi-, lounais- ja eteläpuolelle sijoittuu turvevyöhyke.

22.10.2020

Topografia ja korkeussuhteet

Tarkastelualue on maastonmuodoiltaan vaihtelevaa aluetta. Alueelle sijoittuu useampia vaaroja, jotka muodostavat alueen kautta lounais-koillisuunnassa kulkevan selännevyöhykkeen. Selvitysalueen korkein kohta, Iso Tankavaaran laki, sijoittuu selvitysalueen itäreunalle ja kohoaa korkeimmillaan noin 450 metriä meren pinnan yläpuolelle. Pikku Tankavaaran laki on reilun 420 metrin korkeudella meren pinnasta. Purnuvaaran laki, alueen länsipuoliskolla, on selvästi alempana (370 metriä mpy). Selvitysalueen topografia on matalimmillaan selvitysalueen lounaiskulmassa Tankavaaranaavan alueella noin 250 metriä mpy. Myös pohjoisessa Iso-ojan laakson pohjalla korkeusasema on noin 260 metriä mpy. Suhteelliset korkeuserot ovat enimmillään noin 190 metriä jokilaaksosta tai suoalueelta läheisen selänteen laelle.

Ilmasto-olot

Pohjois-Lappi ja sen myötä myös selvitysalue kuuluvat pohjoisboreaaliseen ilmastovyöhykkeeseen. Lapin ilmasto on melko kylmä, joskin Lappi on sijaintiinsa nähden ilmastoltaan leudompi kuin muut yhtä pohjoiseen sijoittuvat alueet. Atlantin valtameri ja Golf-virta lämmittävät Pohjois-Lapin alueelta eniten Utsjoen ja Inarin ilmasto. Sodankylässä ilmasto on jo mantereisempi. Vuoden keskilämpötila on Sodankylän pohjoisosassa -1,5 astetta. (Ramboll 2019)

Lappi on Suomen kuivinta aluetta ja noin puolet Pohjois-Lapin sateesta tulee lumena. Vuotuinen sademäärä on keskimäärin 400–550 millimetriä. Selvitysalueella se saattaa olla jopa hieman suurempi, sillä Saariselän eteläreunalla se on noin 600 millimetriä. Sateisin kuukausi on yleensä heinäkuu, jolloin tyyppillisesti sataa 70–80 millimetriä. (Ramboll 2019)

Pysyvä lumipeite saadaan tavallisesti lokakuun jälkimmäisellä puoliskolla. Lumipeite on yleensä paksuimmillaan vasta huhtikuun alussa. (Ramboll 2019)

Suomessa vallitseva tuulensuunta on lounaasta. Selvitysalue on suurelta osin peitteinen eikä näin ollen kovin tuulinen. Tuulisimpia paikkoja ovat avonaiset tai puoliavoimet suoalueet, joita sijoittuu selvitysalueen lounais- ja pohjoisosaan. Pohjoisessa Iso-ojalaakso sitä reunustavinen suoalueineen ei ole lounais-koillisuuntainen, joten vallitsevat tuulet eivät pääse siellä yltyämään. Selvitysalueen alavimpien osien ilmastolle on tuulisuuden ohella tunnusomaista ajoittainen usvaisuus. Vähäinen asutus/rakentaminen on sijoittunut hiekka- ja moreenimaille, jotka ovat pienilmastollisesti suotuisia alueita. Tankavaaran Kultakylän alue sijoittuu selänteen alarinteeseen. Alaville maille rakentaminen on epäedullista. Huonon maaperän ohella rakentamispaikat ovat sumuisia ja kosteita.

2.4 Maisemakuva – maiseman nykytila

Tarkastelualueen maisemakuvalla on tunnusomaista metsäisyys. Selvitysalueen kautta kulkee pohjois-eteläsuunnassa valtatie 4. Tiemaisema on selvitysalueella lähes kauttaaltaan sulkeutunut. Valtatietä reunustavat metsät. Pohjoisosassa on kaksi avarampaa kohtaa. Toinen, pienempi, sijoittuu Purnumukantien eteläpuoliseen notkoon valtatie luoteispuolelle. Notko on osin avoin, osin puoliavoin. Kasvillisuus on niittymäistä ja alueella esiintyy katajaa. Kohta on todella virkistävää poikkeus sulkeutuneessa metsämaisemassa. Toinen laajempi puoliavoin alue sijoittuu Iso-ojan eteläpuolelle. Kyseessä on suoalue. Kaakon suunnalla näkyy paikoin Iso Tankavaaran siluetti. Muuten maaston osin voimakkaitakin pinnanmuotoja ei pysty hahmottamaan valtatieltä käsin. Tiemaisemassa metsä vaikuttaa tavanomaiselta pohjoissuomalaiselta metsältä. Kansallispuistonkaan kohdalla tielle ei kunnolla välity vaikutelma erityisestä metsäalueesta. Niillä kohdin metsä vaikuttaa jonkin verran muita ympäröiviä metsiä karummalta. Kansallispuiston alueella käveltäessä tunnelma on erilainen. Kultakylän liittymää

22.10.2020

vastapäätä eli valtatie 4:n länsipuolella reunametsän kuusista ja männyistä välittyy vähän erityisempi vaikutelma. Kuuset ovat hyvin kapeita ja ympäröivään puustoon verrattuna korkeita. Alueella on myös edustavia mänty-yksilöitä. Tankavaaran kultakylän alue sijoittuu valtatie 4:n varteen. Etäisyyttä ja väliin jäävää puustoa sen verran, ettei alue varsinaisesti näy tielle. Kultakylän sisäänkäynnin kohdalla on punamullan värinen puinen portti/aitarakennelma, joka on osin vinksallaan ja kaipaisi kunnostusta/uusimista. Kultakylän kyljessä olevan luontokeskuksen tienhaarassa on tyylikäs harmaantuneista puupylväistä koostuva porttiaihe. Samasta tienhaarasta pääsee myös kultamuseoon ja toista kautta Kultakylän alueelle.

Purnumukantien eteläpuoliseen notkoon sijoittuva pieni, puoliavoin alue tuo vaihtelua valtatie sulkeutuneeseen tiemaisemaan.

22.10.2020

Selvitysalueen pohjoisosan suoalue (Iso-ojan eteläpuolella)

Valtatie 4:n itäpuolinen alue on suurelta osin Urho Kekkosen kansallispuistoa. Iso Tankavaaran ja Pikku Tankavaaran alueet sijoittuvat tälle nimenomaiselle kansallispuiston alueelle. Alueelle sijoittuu luontokeskus, jonka vierestä lähtee luontopolkuja. Reitistön varressa on kota ja laavu sekä kaksi näkötornia, joista toinen sijoittuu Pikku Tankavaaran laelle. Kansallispuistoalue vaikuttaa kutsuvalta ja sen reitit hyväkuntoisilta. Vaikka metsäalue on varsin luonnontilaista, vaikuttaa se karusta luontotyypistä johtuen avaralta ja valoisaalta. Iso Tankavaaraan liittyvä Jorpulipää (selänteen korkein laki) on rakkakiven peitossa.

Kansallispuistoalueeseen rajautuu kolmelta sivulta Kultakylän alue, joka juontaa juurensa 1930-luvulta. Sen yhteydessä on myös kultamuseo. Kultakylästä on kerrottu enemmän arvokohteiden yhteydessä kohdassa 2.5 Maiseman arvot.

Selvitysalueella on hyvin vähäisessä määrin asutusta: muutama irrallinen kiinteistö alueen pohjoisosassa. Kultakylän alueella on majoitustoimintaa eri muodoissa, on pienimuotoista hotellimajoitusta, erisuuruisia mökkejä ja pihaleirintäaluetta. Lisäksi on ravintolatoimintaa ja myyntikojuja. Kultakylässä on myös kulissinomaisia rakennuksia, joiden esikuvina on käytetty Amerikan kultakylän rakennuksia. Ainakin osa on kopioita näistä.

Selvitysalueen ja lähiseudun peitteisyydestä johtuen näkymät kaava-alueella ovat pääasiassa melko lyhyitä. Suoalueiden yhteydessä näkyvyyttä on enemmän. Valtatieltä ja sen rinnalla kulkevalta tieltä avautuu kaukonäkymä Iso Tankavaaralle suoalueen yli selvitysalueen pohjoisosassa.

22.10.2020

Rakennuksia ja rakennelmia Kultamuseon alueelta

Kultakylän ravintola- ja majoitustoimintaa

22.10.2020

Kulissin omaisia rakennuksia Kultakylän alueelta

Tankavaaran eteläisemmän liittymän porttiaihe

22.10.2020

2.5 Maiseman arvot

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Selvitysalue ei ole osa valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta eikä selvitysalueelle tai sen välittömään läheisyyteen sijoitu valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta tai ehdotusta valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Selvitysalueelle ei sijoitu maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita eikä se ole maakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen osa.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

Selvitysalueelle sijoittuu valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, joka on yksi "Jatkosodan tapahtuma- ja muistopaikoista".

Enontekiön Lätäsenon (Sturmbock-Stellung) ja Sodankylän Tankavaaran (Schutzstellung) saksalaiset asemat ovat merkittävimmät saksalaisten joukkojen jatkosodan aikana Lappiin rakentamat puolustusasemat.

Sodankylän Tankavaarassa on Petsamoon johtavan entisen Jäämerentien poikki rakennetun saksalaisten "Schutzwall"-linjan entistettyjä varustuksia ja korsuja. Saksalaisten vetäytyminen edellytti puolustus- ja viivytysasemien rakentamista ja toinen näistä rakennettiin juuri Sodankylän Tankavaaraan. (www.rky.fi)

Osa saksalaista puolustusvarustusta

Arvokkaat kulttuuriympäristökohteet

Tankavaaran kullanhuuhdonta-alue on luokiteltu Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Matkailukohteeksi kehittynyt Tankavaaran kullanhuuhdonta-alue kultamuseoineen sai alkunsa vuonna 1936 tehdyn kultaesiintymälöydön seurauksena. Purnumukan kyläläiset kaivoivat Tankavaaran puroista kultaa vuosina 1936-38, kunnes saksalainen Werner Thilde teki vuonna 1938 valtauksen etsittyään kultaa alueelta suomalaisten kanssa koneellisin menetelmin. Seuraavana vuonna sodan sytyttyä Thiede karkoitettiin maasta. Kullanhuuhdontaa alettiin harrastaa

22.10.2020

Tankavaarassa uudestaan vuonna 1970 ja 1975 alueelle perustettiin kultamuseo, joka on edelleen toiminnassa. Kultakylästä on kehittynyt suosittu matkailukohde, jossa järjestetään vuosittain kullanhuhdontakisat. (Lapin kulttuuriympäristöohjelma 1997)

Kullanhuhdontakisoja varten on rakennettu katsomo (vas.), Kullanhuhdonta-alue (oik)

Valtion luonnonsuojelualueet: Kansallispuistot

Noin puolet selvitysalueesta sijoittuu Urho Kekkosen kansallispuiston alueelle. Urho Kekkosen kansallispuisto on pinta-alaltaan Suomen toiseksi suurin kansallispuisto. Kyseisen kansallispuiston luonnon osatekijöistä olennaisia ovat tunturit, laajat suoalueet ja metsäiset kairat. Poroahoito on kansallispuiston alueella keskeinen elinkeino.

Luontokeskukselle johtava reitti

22.10.2020

3 MAANKÄYTÖLLISET SUOSITUKSET MAISEMASUUNNITTELUN NÄKÖKULMASTA

3.1 Maisemallisten arvojen huomioon ottaminen maankäytön suunnittelussa

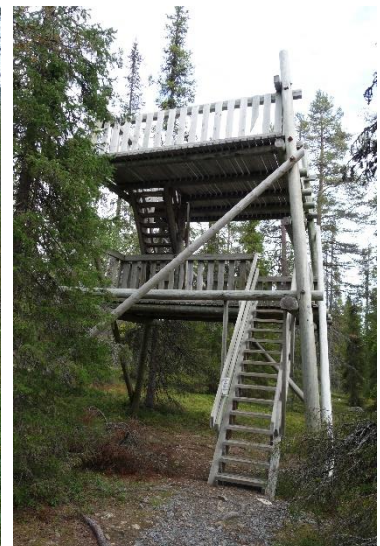
Jatkosuunnittelussa selvitysalueen vahvuudet tulee ottaa huomioon. Paikan hengen ja ominaispiirteiden säilyttäminen on tärkeää. Hienoin maisemakokonaisuus selvitysalueella on UKK:n kansallispuisto-osuus. Luonnonsuojelualueena sen olemassaolo on kuitenkin turvattu. Keskeisimpiä maisemaelementtejä selvitysalueella (pois lukien kansallispuisto) ovat Iso-oja, suoalueet, Purnuvaaran lakialue sekä valtatieltä avautuva näkymä Tankavaaralle. Kultakylän alue muodostaa myös eräänlaisen kerroksellisen matkailumaisemakohteen, selvitysalueen ytimen.

Iso-ojan varteen voisi osalle matkaa tehdä pitkospuureitin, jotta ojan äärelle pääsisi virkistytymään Iso-ojan pohjoispuolelle mahdollisesti tulevalta asuin/majoitus/matkailutoimintojen alueelta. Toki kansallispuiston alueella on jo todella hyvät virkistysreitit. Tiemaiseman kiinnostavuuden kannalta Purnumukantien eteläpuolisen puoliavoimen niittyalueen säilyttäminen pääpiirteissään avoimena on olennaista. Rakentamisen tulisi tukeutua topografiaan ja rakennusten massoittelemalla maaston muotoja. Korttelit ja katuverkosto eivät saisi olla liian suoraviivaisia.

Kultakylän alueella vanhimpien ja paikallisesti arvokkaiden rakennusten läheisyydessä mahdolliset rakentamispaidat ja rakennukset tulee suunnitella siten, että ne ovat sopusuhteissa olemassa olevien rakennusten ja maiseman kanssa. Muutoinkin Kultakylän alueella pyritään pitäytymään alueella jo vallitsevissa tyyleissä tai vähintäänkin muodostamaan selkeitä kokonaisuuksia. Myös muut toiminnot on toteutettava ympäröivän maiseman ehdoilla.

3.2 Säilytettäväksi suositeltavat alueet

Säilytettäväksi suositeltavat alueet sijaitsevat maisemallisesti tärkeillä, kauniilla tai ekologisesti herkillä, muutoksia heikosti sietävillä, paikoilla. Selvitysalueen tapauksessa tämä tarkoittaa lähinnä UKK:n kansallispuistoa, Iso-ojan vartta sekä siihen liittyvää suoaluetta, Purnuvaaran lakialuetta ja Tankavaaranaapaa.

Polku ja näkötorni Urho Kekkosen kansallispuistosta

22.10.2020

UKK:n kansallispuiston metsäalueet ovat selvitysalueen metsistä edustavimpia. Kansallispuistoalue on jo suojeltu, joten se jää automaattisesti esitettävien toimintojen ulkopuolelle. Suoalueet tuovat metsävaltaiselle selvitysalueelle tilallista vaihtelua. Avoimina tai puoliavoimina alueina ne mahdollistavat pitkät näkymät. Kasvillisuutensa ja vesitasapainonsa puolesta suot ovat herkkiä alueita. Kantavuus on niillä heikko eivätkä ne siten sellaisenaan sovellu rakentamiseen. Perustaminen ja pohjatyöt tulevat kalliiksi. Myös pienilmastonsa puolesta ne ovat epäedullisia asumista, majoittumista tai muita matkailuun liittyviä toimintoja silmällä pitäen. Lakialueet ovat monessakin mielessä herkkiä alueita ja muutosten sietokyky on niillä heikko. Lakialueilla suoritettavat toimenpiteet näkyvät maisemassa kauas. Esimerkiksi hakkuut näkyvät aukkona siluetissa. Myös rakennukset näkyvät helposti etäälle. Lisäksi lakialueilla kulutuskestävyys on tavallisesti heikko. Tien ja infrastruktuurin tekeminen saattavat aiheuttaa isoja louhintoja.

Purnuvaaran länsi-, lounais- ja osin etelärinne ovat puolestaan kaltevuudeltaan sen verran jyrkkiä, ettei rakentaminen niille ole toivottavaa.

3.3 Suosituksia

Selvitysalueella olisi luontevinta sijoittaa matkailua palvelevaa rakentamista ja toimintoja Kultakylän yhteyteen, sen lähetyville sekä valtatiehen tukeutuen. Valtatie 4 on käytännöllisesti katsoen Pohjois-Lapin maakuntakaava-alueen kautta kulkeva valtasuoni, jonka varrelta löytyvät alueen suurimmat kylät, taajamat ja matkailukeskukset. Valtatie 4 on tärkeä väylä niin paikallisten kuin matkailijoidenkin näkökulmasta.

Urho Kekkosen kansallispuistosta on lohkaistu alue Kultakylää varten. Nykyisellään toiminnot kattavat noin yhden kolmasosan lohkaistusta alueesta. Toiminnot sijoittuvat pääasiassa alueen etelä- ja keskiosaan. Hopiaoja virtaa alueen halki. Hopiaojan pohjoisemman haaran pohjoispuolelle ei sijoitu rakentamista. Ojan varsi on kosteaa tiheikköä eikä sovellu majoitustoiminnoille mutta ojan pohjoishaarasta koilliseen päin mentäessä maasto alkaa kohota loivasti ja soveltuvuus matkailutoimintoja silmällä pitäen on parempi.

Matkailua palvelevaa rakentamista ja/tai toimintoja voisi sijoittaa myös valtatiehen länsipuolelle Kultakylän pohjoisempaa liittymää vastapäätä. Alue vaikuttaa kovapohjaiselta ja on tällä hetkellä osittain avoin. Tiehen rajautuva metsävyöhyke/puustovyöhyke on tosin tällä kohtaa säilyttämisen arvoinen. Puuston joukossa on hienoja mänty-yksilöitä sekä huomiota herättäviä korkeita, kapeita kuusia.

22.10.2020

Kultakylän pohjoisempaa liittymää vastapäätä oleva alue. Valtatiehen rajautuvalla puustovyöhykkeellä on osin hienoja puuyksilöitä.

Olisi luontevaa jatkaa matkailua palvelevaa rakentamista myös Purnuvaaran eteläpuolella. Pitkänomaisten sotahistoriaan liittyvien kulttuuriperintökohde -aluerajausten väliin saisi mahtumaan riittävän kokoisen alueen, joka ei sijoittuisi kohtuuttoman kauaksi Kultakylästä. Moottorikelkkareittiä varten on rakennettu valtatie alitse myös alitus näillä kohdilla.

UKK:n kansallispuiston kupeeseen lähelle valtatie vartta voisi myös ajatella jonkin verran rakentamista. Alue tosin rajautuu kaivoslupa-alueeseen. Alueella on tällä hetkellä ainakin yksi mökki.

22.10.2020

Kuvan mökki sijoittuu UKK:n kansallispuiston kupeeseen, alueelle, jonne voisi myös ajatella jonkin veran rakentamista.

Iso-ojan pohjoispuolella matkailua palvelevaa rakentamista tai pientaloasutusta voisi sijoittaa valtatie rinnalla kulkevan Jorpulintien varteen. Alueella on tällä hetkellä yksi osin palanut kiinteistö. Rakentamista ei kuitenkaan tulisi sijoittaa kovin laajalle alueelle. Se ei saisi yltää suoalueelle saakka.

Jorpulintien varteen sijoittuva, osin palanut kiinteistö

